

SHWIN

SEX

GABRIELA ZAPOLSKA

MORALNOŚĆ PANI DULSKIEJ

TRAGIFARSA

PREMIERA STYCZEŃ 1993

30.1.1993
Kettler

Cafe Bar Manhattan

ANH

WILKIN'S
BIER

City Ce

FUNAI

1621 ROWNY
zabrze

Dyrektor naczelny
RYSZARD DULBAS

Kierownik literacki
MARIA SZTUKA

Teatr Nowy
zabrze

Główny księgowy
BARBARA MELEK

Dział Organizacji Widowni
DANUTA SKURZYŃSKA

Wydawca
Teatr Nowy w Zabrzu

Redakcja i opracowanie graficzne programu
Maria Sztuka

Bilety można zamawiać telefonicznie 71-54-93 w. 15

Malował Stanisław Janowski

GABRIELA ZAPOLSKA

MORALNOŚĆ PANI DULSKIEJ

PROGRAM CCVII
SEZON 1992/1993

Gabriela Zapolska

Kalendarium

- 1857 30 III urodziła się we wsi Podhajce pod Łuckiem. Ojciec - Wincenty Korwin-Piotrowski, ziemianin, matka - Józefa z Karskich, była tancerka baletu warszawskiego.
- 1868- Kształci się we Lwowie: w zakładzie Sacre Coeur oraz w Instytucie Walentynty Horoszkiewiczowej.
- 1871
- 1876 Poślubia porucznika Konstantego Eliasza Śnieżko-Błockiego.
- 1881 Zrywa nieudane małżeństwo, występuje w warszawskim teatrze amatorskim kierowanym przez Mariana Gawalewicza, spodziewa się z nim dziecka. W Wiedniu przychodzi na świat córka - Maria (niebawem zmarła oddana na wychowanie). Debiutuje nowelą "Jeden dzień z życia róży" w "Gazecie Krakowskiej".
- 1882 Pod pseudonimem Gabriela Zapolska rozpoczyna karierę aktorską. Występuje w Krakowie, w galicyjskich zespołach wędrownych, we Lwowie, Poznaniu.
- 1883 "Kurier Lwowski" rozpoczyna druk powieści "Małaszka".
- 1885 W lwowskim "Dzienniku Polskim" zaczyna ukazywać się "Kaśka Kariatyda". Wydaje pierwszą książkę, tom nowel "Akwarele".
- 1888 Unieważnienie małżeństwa z Konstantym Śnieżko.
- 1889 Po aktorskich niepowodzeniach wyjeżdża do Paryża, gdzie grywa w bulwarowych teatrach.
- 1892 Angażuje się do Theatre Libre, a następnie do teatru Antoine'a. Nawiązuje kontakty z kręgami teatralnymi, malarzami i socjalistyczną polską emigracją.
- 1893 Powstaje cykl nowel "Menażeria ludzka".
- 1894 "Przegląd Tygodniowy" rozpoczyna druk powieści "Fin-de-siecle istka".
- 1895 Powrót do Warszawy. Gra w teatrzykach ogródkowych. Wydaje powieść "Janka".

- 1897 Premiera "Żabuski" w Teatrze Miejskim w Krakowie.
- 1898 Premiery dramatów "Tamten" i "Sybir".
- 1900 Ostatecznie zrywa z zawodem aktorki. Pisze felietony (m.in. cykl pt. "Przez moje okno" oraz recenzje teatralne w "Słowie Polskim" we Lwowie).
- 1901 Poślubia malarza Stanisława Janowskiego.
- 1902 Otwiera w Krakowie prywatną szkołę dramatyczną. Współpracuje z prasą krakowską. Rozpoczyna druk powieści "Jak tęcza".
- 1904 Przybywa na stałe do Lwowa. Organizuje wraz z mężem wędrowny zespół - "Teatr Gabrieli Zapolskiej". Premiera sztuki "Zaszumi las". W "Kurierze Warszawskim" pojawia się pierwszy odcinek powieści "Sezonowa miłość", a w "Wędrowcu" - "Rajskiego ptaka".
- 1906 15 grudnia premiera "Moralności pani Dulskiej" w Teatrze Miejskim we Lwowie.
- 1907 Teatr Gabrieli Zapolskiej pod kierownictwem S. Janowskiego rozpoczyna objazd po Galicji z "Moralnością pani Dulskiej". Premiera "Ich czworo" w Teatrze Miejskim we Lwowie. Powstaje powieść "Córka Tuśki".
- 1908 Premiera "Skiza" w Teatrze Rozmaitości w Warszawie.
- 1910 Separacja dozwolona ze Stanisławem Janowskim. Premiera "Pan-ny Maliszewskiej" w Teatrze Miejskim we Lwowie.
- 1913 Premiera "Kobiety bez skazy" w Teatrze Rozmaitości w Warszawie.
- 1916 Ciężko chora całymi miesiącami (nerki, serce, płuca) znajduje się kolejno pod opieką pani Lange, Anieli Kallas, Ireny Jelinek oraz Marii Krasowskiej.
- 1918 Otrzymuje nagrodę za twórczość pisarską z okazji jubileuszu 25-lecia Teatru Miejskiego w Krakowie oraz warszawską nagrodę z Funduszu im. Franciszka Salezego Lewentala za twórczość dramatopisarską. Postępuje zanik wzroku i osamotnienie.
- 1921 17 XII zmarła we Lwowie. 22 XII pogrzeb na koszt miasta, pochowana na Cmentarzu Łyczakowskim.

GABRIELA ZAPOLSKA

MORALNOŚĆ PANI DULSKIEJ

Tragifarsa w dwóch aktach

OBSADA:

Pani Dulska	-	LIDIA MAKSYMOWICZ
Pan Dulski	-	MIECZYŚLAW CAŁKA
Zbyszko Dulski	-	ROBERT RUTKOWSKI
Hesia	-	KRYSTYNA LUBAŃSKA
		IWONA WALA
Mela	-	KATARZYNA JASKUŁOWSKA
Juliasiewiczowa z Dulskich	-	DANUTA LEWANDOWSKA
Lokatorka	-	ANNA ZAPAŚNIK-BARON
Hanka	-	OLGA DOROSZ
Tadrachowa	-	GERTRUDA SZALSZÓWNA

Reżyseria

STEFAN SZACIŁOWSKI

Scenografia

WŁADYSŁAW WIGURA

Asystent reżysera

OLGA DOROSZ

Sufler

BOŻENA LIMBACH

Inspicjent

JACEK S. MOSZYŃSKI

PROGRAM CCVII

FRAK, SMOKING I... BIMBER

Zmieniły się czasy i my razem z nimi. Zatem cóż może mieć wspólnego z ludźmi żyjącymi tu i teraz AD 1993 historia - trochę melodramatyczna - uwiedzionej służącej czy łzawy epizod zdradzonej żony? Czy wobec tego realizacja "Moralności pani Dulskiej" nie jest pomysłem chybionym? Wszak dramat nie dotyczy nas bezpośrednio. Jednakże lektura tego - zdawałoby się - zdezaktualizowanego tekstu dziś, po odrzuceniu zbędnego balastu rodzajowości właściwej przełomowi wieków, swoistych archaizmów w słowie, ujawnia dziwną aktualność. "Dulszczyzna", która stała się synonimem fałszu, obłudy i złego smaku, nabiera dziś o wiele poważniejszych znaczeń. To już nie pojedyncza historyjka uwiedzionej panny służącej, safandudy - męża, birbanta - syna, czy niegroźnej romantyczki - córki, to obraz świata dzisiejszego i nas w nim zamkniętych. Tekst Zapolskiej urasta dziś do rangi zjadliwego paszkwilu na naszą rzeczywistość, w której zły smak i bezguście stało się normą, w której "być" zostało wprzęgnięte w rydwan "mieć" (i to za wszelką cenę), w której o wartości człowieka decyduje marka - niekoniecznie sprawnego - samochodu, czy magnetowidu, w której - wreszcie - nie ma już uwiedzionych panienek i gdzie nobilitność, kultura i klasa zostały zdeprecjonowane, a dorobkiewicz z nizin zajmuje pierwsze miejsca. Tak więc obyczajowa "tragifarsa kołtuńska" staje się dziś zwierciadłem naszego czasu i nas samych.

Stąd też - nawiązując do łacińskiej maksymy: istotnie zmieniliśmy się wraz z czasami, ale jakąż to brzemienne w skutki zmiana. W świecie Dulskich każdy walczy z każdym tylko i wyłącznie o swój interes. Jeśli istnieje pozór "współności" to doraźnie, do czasu zawiązania nowych zależności, które prowadzić mają do własnej wygody. Nie ma postaci "czystych", więc rady i pouczenia przez nie wygłaszane cechuje dwuznaczność i to bardzo wątpliwej prowentencji.

Realizacja "klasyczna" w otocze z epoki byłaby tylko realizacją litery tekstu, a nie diagnozą rzeczywistości, zaś wersja proponowana przez nas ma być lustrem, w którym każdy z osobna i wszyscy razem będą zmuszeni się przejrzeć. Myślę nawet, że powinna stać się swoistego rodzaju prowokacją. Wszak dywany przykrywane folią zdarza się spotykać w wielu mieszkaniach, a butelki po najwykwintniejszych alkoholach, stojące na widocznym miejscu, napełniane są bimbrem. Taki jest nasz świat i w takim świecie żyją bohaterowie prezentowanego spektaklu. Być kimś to nie znaczy mieć pieniądze, bo frak i smoking leżą dobrze dopiero w czwartym pokoleniu.

Stefan Szacilowski

Stefan Szacilowski, lublinianin, absolwent Filologii Polskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1981 r.) oraz Wydziału Reżyserii PWST w Krakowie (1988 r.). W jego dorobku znajdują się m.in. "Oskarżyciel publiczny" Hochwäldera (Kalisz), "Emigranci" Mrożka (Toruń, Lublin), "Skok z łóżka" Cooney'a (Częstochowa), "Kurka wodna" Witkacego (Tarnów), "Koledzy" Strindberga (Białystok), "Igraszki kobiet" Cervantesa (Grudziądz), "Kurs mistrzowski" Pownalla, "Miłość i gniew" Osborne'a.

"Moralność pani Dulskiej" jest ośmiennastą realizacją tego reżysera.

Pierwowzorem Dulskiej była zdaniem

Stanisława Janowskiego:

"Opowiadając jej (Zapolskiej) szczegóły mego pobytu - stwierdza - i opisując moje spostrzeżenia, przytoczyłem jej fakt z punktu widzenia moralności ciekawy, ale nie przypuszczałem, że będzie on miał jakieś większe dla niej znaczenie. (...) Zapolską nie to być może uderzyło w wym opowiadaniu, że syn krewnej moich przyjaciół miał w służącej kochankę, ale że matka jego stosunek ten nie tylko tolerowała, ale i popierała z obawy o jego zdrowie.

Zapolska mego opowiadania słuchała z całym zajęciem, a kiedy skończyłem, zawołała z radością: "No chwata Bogu, mam wreszcie sztukę, o którą Heller (dyrektor lwowskiego teatru) tak mnie męczy, a tak nie wiedziałam co napisać!"

Anieli Kallas i Ludwika Lawińskiego:

"Zapolska zamierzała napisać komedię obyczajową i szukała typów, które by odpowiadały jej zamierzeniom schłostania małomieszkańskiej moralności, tej moralności "na pokaz".

Słyszysz o tym kolega jej redakcyjny i przyjaciel Leopold Szenderowicz i powiada:

- Możesz poznać taki typek. Na przykład moja kamieniczniczka.

I zaczyna opowiadać o tej damie rozmaite kawały.

Zapolska słucha uważnie, w końcu woła

- Dawać mi tu Dulską!

Pan Szenderowicz zaprosił kamieniczniczkę swoją, (...) na herbatę. Zjawiała się również Zapolska. Zaprezentowano jej ową damę, a Zapolska zręcznie umiała ludzi ciągnąć za język. Pozwoliła im mówić, sama zaś słuchała. A umiała słuchać ta wielka znawczyni menażerii ludzkiej. Słuchając tego wszystkiego, co mówiła Dulka, Zapolska pracowała już w myśln nad formowaniem scen".

(...) Ludwik Lawiński, opisując szczegółowo Gołębów i ich dzieci (dwie córki i syna Genia), których znał osobiście, stwierdza:

"Wszystkie te typy Gabriela Zapolska żywcem ulokowała w swej komedii (...)

Fragmenty monografii Jadwigi Czachowskiej pt. "Gabriela Zapolska".

Wydawnictwo Literackie, Kraków 1966.

Powiedzieli o Dulskiej...

Tadeusz Boy-Żeleński:

"Antypody wszelkiego wdzięku, "tandeta" życia wyniesiona do wyżyn dogmatu, tępota i ciasność horyzontów, małostkowa drapieżność - to cechy tej pani Dulskiej, która w swoim barwnym szlafroku rozkłada się niby potworny muchomor na "secesyjnej" kanapie... Rzadko się zdarza spotkać typ nakreślony z tak soczystą nienawiścią. Tak potrafi "urządzić" tylko kobieta kobietę. Są w niej rysy godne Harpagona (ot "używane rigoli"!!!) - ale przy Dulskiej Harpagon jest w swej monomanii niemalże poetą..."

("Czas" 1920, nr 269)

"Pani Dulska przesłania inne sztuki Zapolskiej ogólnością swego typu, będącego prawdziwym "Jajkiem Kolumba", którego postawienie na sztorc jest, jak wiadomo, wyłącznym przywilejem pierwszorzędnych talentów. Ale główna siła owej komedii leży w ekspozycji typu i środowiska, akcja zaś rodzi się z elementów lżejszej próby i, miast potęgować, osłabia wrażenie!

("Flirt z Melpomeną", PIW 1963)

Antoni Słonimski

(...) "Groźna, władcza samica, smutny, wytęskniony samiec, młody szczeniak i małe sparszywiące potomstwo nie tylko śmieszy nas, ale i przeraża. Patrząc na klatkę sceny z najwyższym smutkiem, wspominamy błędne małpy, które spały się w drewnianej magistralce budzie. To palić, to niszczyć i zalewać naftą. Nie pocieszajmy się, że Dulscy wymarli, nie pocieszajmy się, że to komedia historyczna - Dulska jest dziś taka sama jak wczoraj, a z mieszkań od frontu czy oficy, z pięciopokojowych lokali naszych kamienic i dziś bije sąd dulskiej moralności i niewąskim pasemkiem przenika do atmosfery, którą oddycha miasto".

("Gwałt na Melpomenie", Wydawnictwo Artystyczne i Filmowe 1982)

Kornel Makuszyński

"Familia Dulskich ma swój katechizm i niewzruszone zasady, uświęcone latami, udokumentowane korzyścią widoczną z rozumnego ich stosowania. W sposobie tego zaś stosowania taki jest szalony spryt, taki psi węż, takie niebywałe zdolności rachunkowe, że się podziw uczuwa; umiętność fabrykowania tłumaczeń dla swoich postępów przechodzi wiarę. Jakś nowe z mrocznych kątów wypełzły na scenę dusze, nie znane widzowi, bo znane zbyt dobrze, spotykane co dnia, potrącane łokciem bez zwracania na nie uwagi; jakieś śmieszne karty, których tragedie nawet jest farsą, także ucieszne czynią ruchy i skoki, gdy się ich ogniem parzy albo gdy się im końcem kija zburzy mrowisko, budowane mozolnie, spajane błotem, znoszone zewsząd".

(Z teatru, "Słowo Polskie" 1907, nr 29)

P.P.H.U. MAREK

ul. Damrota 6 41-800 ZABRZE

oferuje do sprzedaży

w pojemnikach jednorazowych:

- * Galarety drobiowe
- * Szynek w galarecie
- * Ozorki w galarecie

smakuja
nawet najbardziej
wybrednym!

Przyjmujemy zamówienia na:

- * Komunie
- * Wesela
- * Chrzcziny
- * I inne okazje

SMACZNIE
ELEGANCKO
I TANIO

Ceny hurtowe

Przy większych zamówieniach
możliwość dostawy do klienta
własnym transportem
na terenie Zabrze

Zamówienia przyjmujemy osobiście
w godz. 8.00 - 14.00

Informacje tel. 71-29-43 po godz. 16.00

hurt-detal-spedycja ELEKTROMIX s.c.

41-800 Zabrze, ul. Bytomska 122
tel. 715 011; tel./fax 714 343

oferuje

KONSERWY MIĘSNE

Zakładów Mięsnych w Słubicach

- BIESZCZADZKA
- TUSZONKA
- PASZTET MAZOWIECKI
- TURYSTYCZNA
- MIELONKA WIEPRZOWA
- KANAPKOWA
- TYPOLSKA
- GULASZ ANGIELSKI
- SZYNKA MIELONA

CENY PRODUCENTA

Ponadto:

DYWANY: szeroki asortyment, belgijskie typu Kaszmir
POŚCIECIEL: szwedzka, komplet (koldra, 2 poduszki)

CENY PRODUCENTA

czynne 8.00 - 16.00

Hurtownia "LUBOHA"

Z. KASPRZYK B. SZMYRA
Chorzów, ul. Powstańców 12 tel. 413-428

poleca

w szerokim asortymencie

artykuły przemysłowe
pochodzenia krajowego i zagranicznego,
kosmetyki i chemię gospodarczą.

Szeroki asortyment win i piwa

poleca

HURTOWNIA

Wiesławy i Stefana WRÓBLEWSKICH

w godz. 8.00 - 15.00

w Zabrze przy ul: Szczęść Boże 17
tel. 712776

SKLEP

SPOŻYWCZO-MONOPOLOWY

w Zabrze, ul. Jagiellońska 46

zaprasza na zakupy

Kawiarnia "BIBO"

przy Państwowym Teatrze Nowym
w Zabrze serdecznie zaprasza
na kawę, piwo, bilard
codziennie w godzinach od 14⁰⁰ do 24⁰⁰

Zabrze, Plac Teatralny 1

Główny Księgowy
BARBARA MELEK

Dział Organizacji Widowni
DANUTA SKURZYŃSKA, JACEK JANUSZKO,
DOROTA KOSTUREK - reklama

ZESPÓŁ TECHNICZNY

Pracownia Krawiecka Męska
ZENON KAPCIAK, TERESA JASIECKA

Pracownia Krawiecka Damska
IRENA KŁOSOWSKA, DOROTA ZELISZEK

Pracownia Fryzjersko-Perukarska
TERESA PENCARSKA

Rekwizytornia
BEATA ŁOJEK

Garderobiane
JADWIGA BURDA, BOŻENA WILK,
LUCYNA WOLAK

Pracownia Elektryczno-Akustyczna
KRZYSZTOF PAJĄK,
BEATA BUDZANOWSKA, JAN MICIĄK

Pracownia Butaforska
DOROTA KOSTUREK AGATA KURZAK

Pracownia Stolarska
ANDRZEJ TYMCZYSZYN

Pracownia Ślusarska
CZESŁAW GUZY

Obsługa Sceny
ADAM BISIAK, DANIEL BIEDAL,
LESŁAW DZIUK, ZYGMUNT OWCZAREK,
RAFAŁ SMOLAREK, MAREK WROBEL

BEZPELNI

30%

S. FLORE
FIKATA

MONTE CARLO
MILANO